

Rok, Bogdan

"Historia medycyny wojskowej na przestrzeni dziejów", pod red. A. Felchnera i B. Płonki-Syroki, Wrocław 1997 : [recenzja]

Medycyna Nowożytna 5/1, 169-171

1998

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Historia medycyny wojskowej na przestrzeni dziejów, pod. red. A. Felchnera i B. Płonki-Syroki, *Studia z Dziejów Kultury Medycznej*, t. 1, Wrocław 1997, ss. 157

Omawiany tom studiów zawiera 12 tekstów referatów przedstawionych na konferencji naukowej, która odbyła się 3 listopada 1995 r. we Wrocławiu. Organizatorami konferencji byli: Oddział Wrocławski Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, Katedra Nauk Humanistycznych Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi oraz Fundacja Humanitas et Scientia, z siedzibą we Wrocławiu. Konferencja przygotowana została przez prof. A. Felchnera i dr Bożenę Płonkę-Syrokę z wielkim nakładem pracy i wielkim wyczuciem, ze zwróceniem uwagi na istotne badania polskich historyków medycyny dotyczące dziejów ochrony zdrowia w czasie wojny.

Prezentowane referaty obejmują badaniami różne epoki historyczne. Dwa pierwsze dotyczą dziejów XVIII i XIX w. Oba referaty wykorzystują bazę źródłową. Tadeusz Srogosz, autor cenionej pracy na temat problematyki sanitarno-zdrowotnej w działalności administracji Rzeczypospolitej doby stanisławowskiej, przedstawił w oparciu o źródła archiwalne zmagania władz wojska koronnego z epidemią dżumy w latach 1780–1781. Autor zwrócił uwagę na sprawną walkę z epidemią dżumy w tamtym czasie. Referat Bożeny Urbanek wydobywa z zapomnienia dziewiętnastowieczne polskie druki medyczne propagujące opiekę nad rannymi. Wydawnictwa te służyć mogły fachową pomocą noszącym pomoc rannym uczestnikom zbrojnych wystąpień Polaków w czasie niewoli narodowej. Stanowi to ważne uzupełnienie naszej wiedzy o polskiej irredencji XIX w.

Kolejne referaty poświęcone zostały dziejom polskiej medycyny czasów pierwszej wojny światowej i okresu powojennego. Dotyczą one rozmaitej problematyki. Dwa pierwsze referaty przygotowane zostały przez Wojciecha Kołodzieja na podstawie polskiej prasy medycznej czasów pierwszej wojny światowej. Ciekawe są więc rozważania autora na temat zachowania pacjentów szpitala psychiatrycznego Kochanówka w Łodzi w czasie walk toczących się w najbliższej jego okolicy. Autor przeanalizował materiał medyczny zgromadzony przez A. Mikulskiego, ówczesnego dyrektora szpitala Kochanówka, później znanego profesora psychiatrii w Wilnie. Mikulski opublikował swoje spostrzeżenia na temat zachowania się swoich pacjentów w „Gazecie Lekarskiej” w 1916 r. W. Kołodziej przeanalizował następnie polskie piśmiennictwo lekarskie z końca pierwszej wojny światowej dotyczące powsta-

wania nerwic wojennych u żołnierzy. Autor sięgnął do kilku prac ówczesnych psychiatrów piszących na temat wpływu wojny na zdrowie psychiczne. Prace te drukowane były na łamach „Przeгляdu Lekarskiego” w latach pierwszej wojny światowej. Były to doniesienia Jana Piltza i Eugeniusza Arwińskiego z Krakowa i Jakuba Rothfelda ze Lwowa.

Następne referaty wzbogacają znacznie naszą wiedzę na temat dziejów polskiej medycyny i opieki medycznej w latach odradzania się państwa polskiego. Marek Dutkiewicz i Andrzej Felchner przedstawili legionowe rodowody wielu lekarzy wojskowych z czasów międzywojennych. Zwrócenie uwagi na służbę lekarską w legionach wzbogaca polską historiografię dotyczącą tych ważnych wydarzeń z czasów kształtowania się państwa polskiego po pierwszej wojnie światowej. Elżbieta Więckowska przedstawiła natomiast skrupulatnie działanie Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarjatu do walki z chorobami zakaźnymi w latach 1919–1923, a więc także w trudnych czasach wojny na Wschodzie. Badania te opierają się przede wszystkim na zachowanych drukowanych „Dziennikach Urzędowych” owego Komitetu. Szerokie poszukiwania archiwalne pozwoliły Zbigniewowi Karpusowi na przedstawienie opieki medyczno-sanitarnej nad jeńcami bolszewickimi w latach 1919–1921.

Następne referaty poświęcone zostały okresowi międzywojennemu. Referat Waldemara Rezmera przedstawia nam służbę zdrowia w litewskich Siłach Zbrojnych czasów międzywojennych. Znamienne że polski czytelnik otrzymał ważny element zarysu dziejów litewskiej medycyny wojskowej. Wystąpienie przygotowane przez Andrzeja Felchnera, Piotra Zalewskiego, Jerzego Olszewskiego i Czesława Marmura wskazuje na prace w polskim wojsku okresu międzywojennego specjalistów z zakresu otolaryngologii.

Dwa następne referaty dotyczą medycyny czasów drugiej wojny światowej. W oparciu o literaturę obrazującą walkę Polaków pod Monte Cassino Mirosław Wanago postarał się wyeksponować rolę wojskowej służby zdrowia w czasie trwania słynnej bitwy. Podobny charakter posiada referat Zdzisława Jezierskiego przedstawiający rolę służby sanitarnej w czasie trwania Powstania Warszawskiego.

Ostatni z referatów dotyczy wojskowej symboliki. Autor – Stanisław Ilnicki, starał się przedstawić dzieje związku symboliki kaduceusza z medycyną w związku z ustanowieniem stylizowanej laski Hermesa honorową odznaką Wojskowej Izby Lekarskiej.

Reasumując należy stwierdzić, że w omawianym wydawnictwie zaprezentowano kilka ważnych prac opartych na szerszych po-

szukiwaniach archiwalnych. Stanowią one będą ważny wkład do dziejów medycyny i dziejów wojskowości. Inne zaś referaty zwróciły po raz kolejny uwagę na szczególnie ważne zagadnienia polskiej służby lekarskiej w czasach tak pierwszej jak i drugiej wojny światowej. Książka może być przeznaczona dla szerszego grona czytelników zainteresowanych historią nie tylko medycyny. Prezentowane w niej referaty wskazują na znaczenie badań z zakresu historii medycyny dla pełnej rekonstrukcji dziejów.

Bogdan Rok

(Wrocław)